

Fából készített dísz tárgyak

HAJÓMODELLEK

1. RÉSZ

Boros Gábor
okleveles faipari mérnök

Először is szeretném kifejezni, milyen örömmel tölt el, hogy ebben a szaklapban jelenhet meg írásom a fa hajómodellek készítéséről. Nem lehet autentikusabb helyen tisztelegni a FA előtt, mint itt, s kifejtetni, hogy mennyire tisztelnünk és szeretnünk kell ezt a csodás anyagot. Ha arra gondolunk, hogy a Földközi-tenger medencéje körüli erdőket nagyrészt azért irtották ki elődeink, hogy hajókat építhessenek belőlük, akkor egyenesen összekapcsolhatjuk e két dolgot, s együttesen tiszteleghetünk az erdőknek és a középkori hajósoknak egyaránt. Nélkülük nem történhetek volna nagy földrajzi felfedezések, s a világ teljesebb megismerése is lassabban valósult volna meg. Ezt az összekapcsolódást követve, valamint a tisztelegés részeként szeretném felvázolni, hogyan készítettem el a Golden Star vitorlás hajó famodelljét.

” De kezdjük el az elején: modell vagy makett? Ha precíznek akarunk lenni, akkor tudnunk kell, hogy a makett egy kicsinyített, nagyon részlethű másolata az igazi, eredeti tárgynak, építménynek stb. Nem elvárás, hogy működjön! Míg egy modellnek nem kell mindenben tökéletesen hasonlítani az eredetire, de elvárás, hogy működőképes legyen!

Ki ne járt volna gyerekkorában kiállításokon vagy múzeumokban úgy, hogy a vitrinekben elhelyezett, fából készül vitorlás hajókat, vagy régi harci gépeket meg ne csodálta volna. Szívet dobogtató, fantáziát szárnyra készítő csodákat láttunk ott. El is határoztuk, hogy ha kicsit nagyobbak leszünk, mi is mindenképpen építünk ilyen csodálatos maketteket. Aztán ezek az elhatározások valahogy feledésbe merülnek, s elvesznek az idő homályában...

Én is betöltöttem már a 45. életévemet, amikor egy olasz, modellkészleteket (kiteket) gyártó cég (Mantuamodel) prospektusa került a kezembe, s abból választottam ki a „Golden Star” nevű, brigg típusú vitorlás hajót – megépítésre. S hogy miért éppen fából? Alapjában azért, mert nagyon szeretem a fát, mint növényt, s természetesen úgy is, mint alapanyagot. Szülői indíttásként mindkét nagyapám bognár, azaz kerékgyártó volt, valószínűleg innen is jött „genetikai örökséggel” ez a vonzódás. Talán éppen ezért is faipari szakközépiskolát végeztem Újpesten, aztán ezt folytattam Sopronban az Erdészeti és Faipari Egyetemen, ahol okleveles faipari mérnöki diplomát szereztem. A felsőfokú képzés után saját, családi asztalosüzemet vezettem. Úgy, hogy én közöttük dolgoztam, s egyben irányítottam a munkát is. Így nagyon megszerettem ezt az anyagot és a vele való munkát. Később az általános építőipar felé

vitt a sors, így sajnos megszűnt a mindennapi faanyaggal való „munkálkodás”. Talán ennek a hiányát próbálom pótolni, kiélni a modellezésen keresztül.

Előljáróban el kell mondanom, hogy nem vagyok a téma szakavatott szakértője, csak egy egyszerű amatőr műkedvelő vagyok, aki hobbiszinten készít fából történelmi hajómodelleket, harci gépeket, s időnként eltévelyedésként, vagy „ujgyakorlatként” favázás repülőgépeket is... Az országban nagyon sokan vannak, akik a fa hajómodell készítésének a tudósai, s kiváló ismerői. Ők sokkal pontosabb és részletesebb leírást tudnának adni a modellkészítés menetéről.

Most és itt kell megemlítenem a részemről igen nagyra becsült gyáli hajómodell-készítő mestert,

Susányi Oszkárt, akinek honlapjáról rengeteget lehet tanulni. Több alkalommal segített olyan helyzetben, amikor megakadtam a modell készítésénél ügyetlenségem/tapasztalatlanságom miatt, vagy a történelmi hűség ismerete hiányában. Mindig készségesen segített, s tovább tudott lendíteni a modell készítésében. A honlapján (fahajomodel.hu) szerepel az általa összefoglalt mottó:

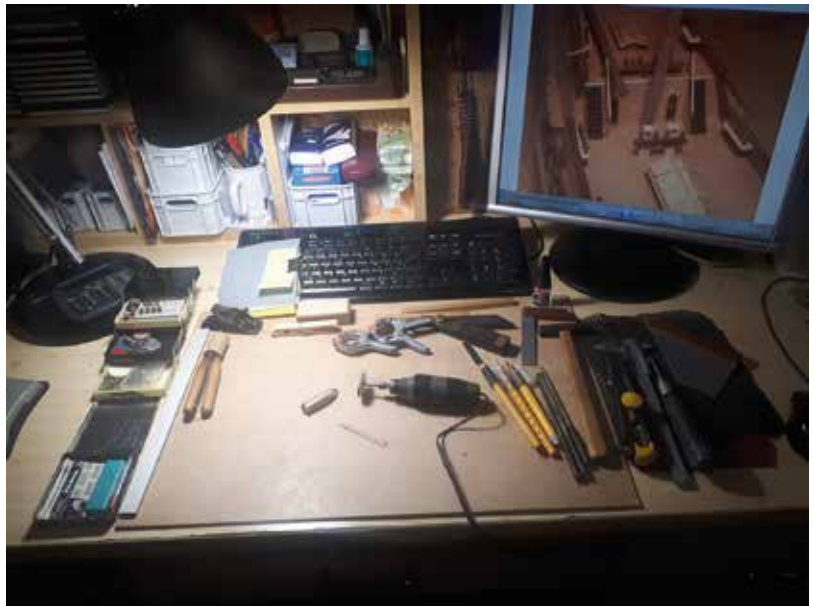
„A hajómakettezés = precizitás + kezűgyesség + esztétika + kreativitás + történelem + kikapcsolódás + szórakozás + barátok + művészet + türelem + némi tehetség + elhivatottság. Ezt jelenti számomra a hajómakettek építése. Amennyiben mindez megvan, még egy kis spiritusz + akaratereő + rengeteg idő, és elkészülhet egy hajómakett.”

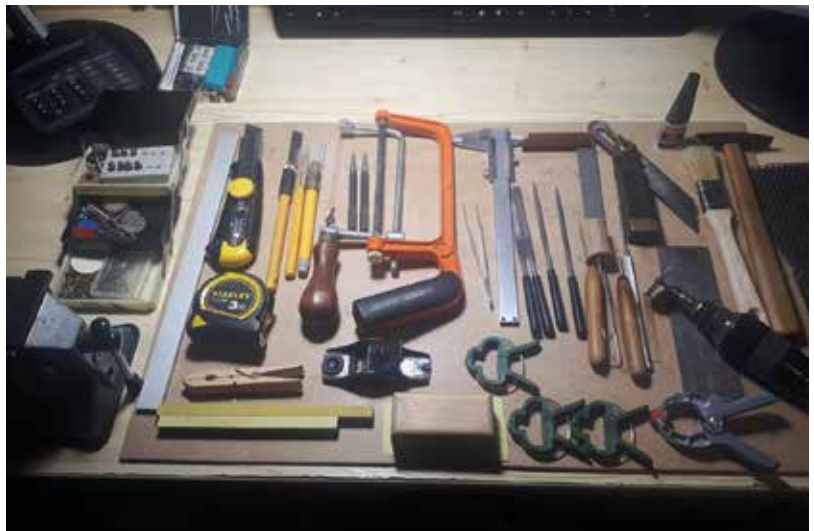
A Golden Star hajó orr-része

De kezdjük el az elején: modell vagy makett? Ha precízek akarunk lenni, akkor tudnunk kell, hogy a makett egy kicsinyített, nagyon részlethű másolata az igazi, eredeti tárgynak, építménynek stb. Nem elvárás, hogy működjön! Míg egy modellnek nem kell mindenben tökéletesen hasonlítani az eredetire, de elvárás, hogy működőképes legyen! Pontosabban: a vitrinbe helyezett 1:42 léptékű, tökéletesre festett, T34 szovjet harckocsi másolata makett, míg a repülőtérrre kivitt, repülőképes, de semmilyen valódi repülőgépre nem hasonlító, polietilén habból készített, rádiós távirányítóval irányítható elektromotoros repülőgép egy modell. Természetesen a köznyelvben ezt mindenki keveri, de még mi, modell- és makettkészítők is gyakran cserélgetjük beszélgetéseink során, de ez senkit nem zavar.

Hogyan is kezdjük hozzá? Elsőként szükségünk lesz egy olyan helyiségre, ahol el tudunk helyezni egy cca. 120x65 cm-es asztalt, néhány kisebb ajtós, polcos szekrényt és az asztal alá egy fiókos kisszekrényt. Tudnunk kell, hogy a fahajó-modellezés is sok porral, fa- és egyéb hulladékkal, esetenként kellemetlen szagokkal jár. Ha mindezt családunk közvetlen közelében, sőt, velük közös élettérben tesszük, akkor számíthatunk az ellenkezésükre, a napi vitákra, esetleg komoly összeveszésekre. Ezért ideális hely egy külön kisszoba, műhelysarok, garázs, vagy pince, ahol nem zavarunk másokat. Az is megoldás lehet, hogy a nagyon poros, sok csiszolással járó, vagy a bűdös, szerves oldószert tartalmazó lakkozási vagy ragasztási munkaműveleteket nem otthon, hanem munkahelyünkön, vagy egy barátunk műhelyében, garázsában végezzük el. Ez pluszprocedúra, de

Ahol készült

Néhány az alapszerszámok közül

Fogóim

” Hogyan is kezdünk hozzá? Elsőként szükségünk lesz egy olyan helyiségre, ahol el tudunk helyezni egy cca. 120x65 cm-es asztalt, néhány kisebb ajtós, polcos szekrényt és az asztal alá egy fiókos kisszekrényt.

végző lehetőségként és a család kímélésének érdekében megéri. Ha sikerült megtalálni a megfelelő helyet, akkor össze kell gyűjtenünk a szükséges szerszámokat. Itt hosszasan sorolhatnám az eszközöket, sorszámozott listával, de nem ezzel akarom eltölteni az olvasó idejét. Mindenképpen kell többfajta vágóeszköz, törhető, vagy cserélhető pengéjű kés. Tollkésnek hívják a ceruzavastagságú szárral rendelkező, hegyes pengéjű késeket, ebből is kell pár darab. Én a Stanley, Olfa, KDS-Hi kések használatát javaslom. Szükséges kiskeretes, apró fogú modellező kézi fűrész, lombfűrész. Sok-sok fogó: kombinált fogó, lapos fogó, oldal- és homlokcsípő fogó, kúpos fogó, rádiófogó stb. Egy kisebb 50–80 grammos kalapács, egy kis méretű asztalra rögzíthető satu, továbbá reszelőkészlet fémhez és fához, sokfajta csiszolópapír a 60-as méretűtől a 320-ig, öt-hat fajta finomságban (pl. 60, 80, 100, 120, 150, 240, 320). Mérőeszközök: mérőszalag, tolómérő, kis méretű derékszög, állítható szögmérő (sáskaláb), egyenes fémvonalzó többfajta méretben. Mindenképpen kell karctű, körző, egy kisebb párhuzamvonalzó, nyéllel ellátott hegyes ár, kisebb csavarhúzókészlet. Szükségünk lesz még ragasztóra, itt alapvetően a hagyományos XXI. századi asztalosragasztóra (fehér enyvre), polivinil-acetát diszperzióra gondolok, s ha lehet, ebből az expressz, gyorskötő változatot

használjuk. Ezenkívül kell még jó minőségű (pl. Loctite) fához is alkalmazható pillanatragasztó (cián-akrilát), s egy egyszerű oldószeres általános ragasztó is (pl. Pritt Sulifix). Kell néhány kisebb iskolai ecset, hurkapálcika, kis szorítók, csipeszek, törlőrongyok. S természetesen ezekhez, valamint a félkész munkadarabok tárolására alkalmas dobozok, kosárcák, tálcák és tégelyek. Nem kötelező, de nagyon nagy segítséget jelent egy kis, egykezes, marokba fogható mini elektromos fűrész (Triplex, Dremmel, Proxxon, Extol stb.) Én egy 12 V-os Triplex Miniplex kis „játékszerű” nyúzó már lassan húsz éve, de még kitart. Egy régi 12 V-os vasútmodell-transzformátorral táplálom, így van fokozatmentes fordulatszám-állítási lehetőségem, és forgásirányváltási lehetőségem is. Ahhoz, hogy ezt a kis masinát ki tudjuk használni, rengeteg tartozék kell: különböző átmérőjű csigafúrók (0,5–3,0 mm-ig szinte tizedmilliméteres emelkedéssel), marók (kiválóak a fogtechnikai műhelyekben már elhasználdott kis marófejek; érdemes bemenni egy közeli műhelybe, s megkérni, hogy ne dobják ki a kopott marókat, hanem tegyék el nekünk...), kis köszörűk, csiszoló- és vágókorongok. Nem könnyű beszerezni ezeket, de nem lehetetlen! Nehéz minden szükséges eszközt felsorolni, legjobb talán akkor megvenni a szükséges szerszámot, amikor a modellépítés során szükség lesz rá. Ilyen volt

Vegyszergyűjtemény

esetemben például egy 300 W-os forrasztópáka, melynek a felmelegedett, külső palástján hajlítottam, gőzöltem a hajótest-palánkozás egyes kis elemeit. Mindenképpen szerezzünk a munkaasztalunkra egy vékony alátétlapot (én a 3,0 mm vastag HDF-lemezt, köznyelven „farost lemezt” használom), mert inkább ezen fúrjunk, faragjunk, vágjunk, s ez sérüljön meg, mint maga a munkaasztal. Ezt a lapot bármikor filléréért újra cserélhetjük, ha már nagyon „összebarmoltuk” a felületét.

Ennek nem kell akkorának lenni, mint az asztallap, elegendő egy cca. 40x60 cm méretű lap is, én is egy ekkora felületen dolgozom, s ez szinte mindenre elegendő. ■